

הלכות שבת פרק ו

פרק ו

מלאכת גוי

איסור אמירה לגוי על מלאכה

איסור אמירה לגוי

א.

אסור לומר לגוי לעשות לנו מלאכה בשבת, אף על פי שאינו מצווה על השבת.

ואף על פי שאמר לו קודם השבת.

ואף על פי שאינו צריך לאותה מלאכה אלא אחר השבת.

ודבר זה איסורו מדברי סופרים, כדי שלא תהיה שבת קלה בעיניהם ויבואו לעשות בעצמן:

הנאה ממלאכה שעשה גוי

גוי שנעשה מלאכה מעצמו

ב.

גוי שעשה מלאכה מעצמו בשבת

אם בשביל ישראל עשה אותה - אסור ליהנות באותה מלאכה עד מוצאי שבת, וימתין בכדי שתיעשה.

והוא שלא יהיה הדבר בפרהסיא עד שידעו בו רבים שדבר זה בשביל פלוני הוא נעשה בשבת.

ואם בשביל עצמו בלבד עשה - מותר ליהנות בה בשבת:

ג.

גוי שאינו מכיר לישראל

כיצד?

גוי שהדליק את הנר - משתמש לאורו ישראל,
ואם בשביל ישראל - אסור.

עשה כבש לירד בו מן הספינה - ירד אחריו ישראל,
ואם בשביל ישראל - אסור.

מילא מים להשקות בהמתו - משקה אחריו ישראל.
ליקט עשבים להאכיל לבהמתו - מניח ישראל בהמתו לאכול מהן.

גוי המכיר לישראל

והוא שלא יהא הגוי מכיר לאותו ישראל, שמא ירבה במלאכתו בשבילו,
ונמצא עושה בשביל ישראל.

וכן כל דבר שאפשר להרבות בו - לא ייהנה בו בשבת, אלא אם כן אינו מכירו:

ד.

אבל דבר שאין בו להרבות ולמעט, כגון נר וכבש, הואיל ועשה בשביל עצמו - נהנה אחריו ישראל בשבת אף על פי שהוא מכירו.

נר במסיבה

נר הדלוק במסיבה בשבת.

אם רוב ישראל - אסור להשתמש לאורה, שהמדליק על דעת הרוב
מדליק.

ואם רוב גויים - מותר להשתמש לאורה.

מחצה למחצה - אסור.

דליקה

נפלה דליקה בשבת, ובא נכרי לכבות, אין אומרין לו "כבה", או "אל תכבה",
מפני שאין שביתתו עלינו.

וכן כל כיוצא בזה:

ה.

ארון מת

מת שעשו לו גויים ארון וחפרו לו קבר בשבת, או הביאו לו חלילין לספוד
בהן,

אם בצנעה - ימתין בכדי שייעשו למוצאי שבת וייקבר בהן.

ואם היה הקבר בסרטיא גדולה והארון על גביו, וכל העוברין והשבין
אומרין שזה שהגויים עושין עכשיו בשבת לפלוני הוא - הרי זה לא
ייקבר בו אותו ישראל עולמית, מפני שהוא בפרהסיא.

ומותר לקבור בו ישראל אחר, והוא שימתין כדי שייעשה.

וכן כל כיוצא בזה:

1.

חלילים למת

גוי שהביא חלילין בשבת למת, אף על פי שהביאן מצד החומה - ימתין
למוצאי שבת כדי שיבואו ממקום קרוב, ואחר כך ייספד בהן ישראל, שמא
בלילה הביאום ממקום אחר עד החומה, ובבוקר נכנסו בהן.

ואם יודע בודאי שממקום פלוני הביאום בשבת - ימתין כדי שיבואו מאותו מקום אחר השבת.

והוא שלא יהא הדבר בפרהסיא גדולה, כמו שאמרנו:

ז.

מרחץ

עיר שישראל וגויים דרין בתוכה, והיתה בה מרחץ המרחצת בשבת.

אם רוב גויים - מותר לרחוץ בה למוצאי שבת מיד.

ואם רוב ישראל - ימתין בכדי שיחמו חמין, שבשביל הרוב הוחמו.

מחצה למחצה - ימתין בכדי שיחמו חמין.

וכן כל כיוצא בזה:

ישראל שאמר לגוי לעשות מלאכה

ח.

ישראל שאמר לגוי לעשות לו מלאכה זו בשבת, אף על פי שעבר, ומכין אותו מכת מרדות - מותר לו ליהנות באותה מלאכה לערב אחר שימתין בכדי שתיעשה.

ולא אסרו בכל מקום עד שימתין בכדי שייעשו אלא מפני דבר זה, שאם תאמר יהא מותר מיד, שמא יאמר לגוי לעשות לו, וימצא הדבר מוכן מיד.

וכיון שאסרו עד שימתין בכדי שייעשו, לא יאמר לגוי לעשות לו, שהרי אינו משתכר כלום, מפני שהוא מתעכב לערב בכדי שייעשה דבר זה שנעשה בשבת:

ט.

דבר שאינו מלאכה, ואין אסור לעשותו בשבת אלא משום שבות, מותר לישראל לומר לגוי לעשותו בשבת.
והוא שיהיה שם מקצת חולי, או יהיה צריך לדבר צורך הרבה, או מפני מצוה:

י.

דוגמאות צורך מצוה או צער

כיצד? אומר ישראל לגוי בשבת לעלות באילן, או לשוט על פני המים, כדי להביא לו שופר, או סכין למילה.
או מביא לו מחצר לחצר שאין ביניהן עירוב, מים חמין להרחיץ בהן קטן או מצטער.
וכן כל כיוצא בזה:

יא.

לקיחת בית בארץ ישראל או סוריא

הלוקח בית בארץ ישראל, מותר לו לומר לגוי לכתוב לו השטר בשבת, שאמירה לגוי אסורה מדבריהם, ומשום יישוב ארץ ישראל לא גזרו בדבר זה.
וכן הלוקח בית מהם בסוריא, שסוריא כארץ ישראל לדבר זה:

פסיקה

יב.

קצץ דמים

פוסק אדם עם הגוי על המלאכה וקוצץ דמים, והגוי עושה לעצמו, ואף על פי שהוא עושה בשבת - מותר.

לימים רבים

וכן, השוכר את הגוי לימים הרבה - מותר, אף על פי שהוא עושה בשבת. כיצד? כגון ששכר הגוי לשנה או לשנים שיכתוב לו או שיארוג לו - הרי זה כותב ואורג בשבת ומותר, כאילו קצץ עמו שיכתוב לו ספר או יארוג לו בגד, שהוא עושה בכל עת שירצה. והוא שלא יחשב עמו יום יום:

יג.

בפרהסיא

במה דברים אמורים, בצנעה, שאין הכל מכירין שזו המלאכה הנעשית בשבת של ישראל היא.

אבל אם היתה ידועה וגלויה ומפורסמת - אסורה, שהרואה את הגוי עושה אותה אינו יודע שקצץ, ואומר שפלוני שכר הגוי לעשות לו בשבת:

יד.

לפיכך הפוסק עם הגוי לבנות לו חצירו או כתלו, או לקצור את שדהו, או ששכרו שנה או שנים לבנות לו חצר, או ליטע לו כרם.

אם היתה המלאכה במדינה או בתוך התחום - אסור לו להניח לעשות בשבת, מפני הרואים שאינם יודעים שפסק.

ואם היתה המלאכה חוץ לתחום - מותר, שאין שם ישראלי שיראה את הפועלים כשהן עושין בשבת:

השכרה לגוי

טו.

וכן, מותר לאדם להשכיר כרמו או שדהו לגוי, אף על פי שהוא זורען ונוטען בשבת, שהרואה יודע ששכורין הן, או באריסות ירד להן. ודבר ששם הישראלי בעליו קרוי עליו, ואין דרך רוב אנשי אותו המקום להשכירו או ליתנו באריסות - אסור להשכירו לגוי, מפני שהגוי עושה באותו המקום מלאכה בשבת, והוא נקרא על שם הישראלי בעליו:

השאלת כלים ובהמה

טז.

מותר להשאיל כלים ולהשכיר לגוי, אף על פי שהוא עושה בהן מלאכה בשבת, מפני שאין אנו מצווין על שביתת הכלים. אבל בהמתו ועבדו אסור, מפני שאנו מצווין על שביתת בהמה ועבד:

שוותפות עם הגוי

יז.

המשתתף עם הגוי במלאכה, או בסחורה בחנות. אם התנו בתחילה שיהיה שכר השבת לגוי לבדו אם מעט אם הרבה, ושכר יום אחר כנגד יום השבת לישראל לבדו - מותר. ואם לא התנו מבתחילה, כשיבואו לחלוק, נוטל הגוי שכר השבתות כולן לבדו, והשאר חולקין אותו, ואינו מוציא לו כלום כנגד יום השבת, אלא אם כן התנה בתחילה.

וכן אם קיבלו שדה בשותפות דין אחד הוא:

יח.

אם לא התנו, ובאו לחלוק השכר, ולא היה שכר השבת ידוע, ייראה לי שהגוי נוטל לבדו שביע השכר, והשאר חולקין.

הנותן מעות לגוי להתעסק בהן, אף על פי שהגוי נושא ונותן בשבת - חולק עמו בשכר בשוה.

וכן הורו כל הגאונים:

נתינת כלים בערב שבת

יט.

לא יתן אדם בערב שבת כלים לאומן גוי לעשותן, אף על פי שפסק עמו, אלא בכדי שיצא בהן מביתו קודם שחשיכה.

וכן, לא ימכור אדם חפציו לגוי, ולא ישאלנו, ולא ילוונו, ולא ימשכנו, ולא יתן לו במתנה, אלא בכדי שיצא באותו חפץ מפתח ביתו קודם השבת.

שכל זמן שהוא בביתו, אין אדם יודע אמתו נתן לו, וכשיצא הגוי מביתו בשבת וחפץ ישראל בידו, ייראה כמי שהלוהו לגוי או משכנו או פסק עמו או מכר לו בשבת:

כ.

הנותן איגרת לגוי להוליכה לעיר אחרת,

אם קצץ עמו שכר הולכה - מותר, ואפילו נתנה לו ערב שבת עם חשיכה, והוא שיצא בה מפתח ביתו קודם השבת.
ואם לא קצץ -

אם יש במדינה אדם קבוע שהוא מקבץ האיגרות ושולח אותם לכל מדינה ומדינה עם שלוחיו - מותר ליתן לגוי האיגרת, והוא שיהיה שהות ביום כדי שיגיע לבית הסמוך לחומה קודם השבת, שמא זה שמקבץ האיגרות ושולחן ביתו סמוך לחומה הוא. ואם אין שם אדם קבוע לכך, אלא הגוי שנותנין לו האיגרת הוא שמוליכה לעיר אחרת - אסור לשלח ביד גוי האיגרת לעולם, אלא אם כן קצץ לו דמים:

גוי שהביא חפציו

כא.

גוי שהביא חפציו בשבת והכניסן לבית ישראל - מותר. ואפילו אמר לו, "הניחן בזוית זו" - הרי זה מותר. ומזמנין את הגוי בשבת, ונותנין לפניו מזונות לאכלן, ואם נטלן ויצא - אין נזקקין לו, מפני שאין שביתתו עלינו. וכן, נותנין מזונות לפני הכלב בחצר, ואם נטלן ויצא - אין נזקקין לו.

היתר הבא בדרך

כב.

מי שהיה בא בדרך וקדש עליו היום, והיה עמו מעות - נותן כיסו לנכרי להוליכו לו, ולמוצאי שבת לוקחו ממנו, ואף על פי שלא נתן לו שכר על זה. ואף על פי שנתנו לו משחשכה - מותר, מפני שאדם בהול על ממונו, ואי אפשר שישליכו, ואם לא תתיר לו דבר זה שאין איסורו אלא מדברי סופרים, יבוא להביאו בידו, ועובר על מלאכה של תורה.

במה דברים אמורים, בכיסו, אבל מציאה לא יתן לנכרי, אלא מוליכה בפחות
פחות מארבע אמות:

הנאה ממעשי שבת

ישראל שעשה מלאכה בשבת

כג.

ישראל שעשה מלאכה בשבת,

אם עבר ועשה בזדון - אסור לו ליהנות באותה מלאכה לעולם,
ושאר ישראל מותר להן ליהנות בה למוצאי שבת מיד, שנאמר
"ושמרתם את השבת כי קודש היא לכם" (שמות ל"א:י"ד), היא קודש ואין
מעשיה קודש.

כיצד? ישראל שבישל בשבת במזיד - למוצאי שבת ייאכל
לאחרים, אבל לו לא ייאכל עולמית.
ואם בישל בשגגה - למוצאי שבת יאכל בין הוא בין אחרים מיד.
וכן כל כיוצא בזה:

כד.

פירות שיצאו חוץ לתחום וחזרו.
בשוגג - ייאכלו בשבת, שהרי לא נעשה בגופן מעשה ולא נשתנו.
במזיד - לא ייאכלו עד מוצאי שבת:

השוכר את הפועל לשמור לו את הפרה ואת התינוק - לא יתן לו שכרו של שבת, לפיכך אין אחריות שבת עליו.

ואם היה השכיר שכיר שבת או שכיר שנה - נותן לו שכרו מושלם, לפיכך אחריות שבת עליו.

ולא יאמר לו, "תן לי שכרי של שבת", אלא אומר לו, "תן לי שכרי של שנה", או "של עשרה ימים":